

Çeviride Sadakat Problemi

Çeviride Sakat Problemi, Faruk Gürbüz, Ankara: Otto Yayınları, Şubat-2017, 1. Baskı, 240 Sayfa
ISBN: 6059621489

Azize Altunsoy¹

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, Erzincan, Türkiye

ORCID: A.A. 0000-0001-8080-599X

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Azize Altunsoy (Arş. Gör),

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, Erzincan, Türkiye
E-posta: altunsoy1209@gmail.com

Başvuru/Submitted: 25.05.2019

Kabul/Accepted: 20.06.2020

Atıf/Citation: Altunsoy, A. (2020). Çeviride Sadakat Problemi [Faruk Gürbüz tarafından yayına hazırlanan *Çeviride Sadakat Problemi* başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies* 12, (2020), 115-120.
<https://doi.org/10.26650/iujts.2020.12.0007>

Çeviribilimin üzerinde çokça durulan kavramlarından olan “sadakat” Prof. Dr. Faruk Gürbüz tarafından *Çeviride Sadakat Problemi* adlı kitapta derinlemesine incelenmiştir. Disiplinlerarası çalışmaları olan yazarın, uygulama alanında kazandığı deneyimleri, kuramsal birikimiyle harmanladığı bu eserde çeviride sadakat kavramını birçok farklı açıdan değerlendirerek kapsamlı bir çalışma ortaya çıkardığını söylemek mümkündür. Tefsir alanında da çalışmaları olan yazar, çeviribilim alanında daha önce de “*Tercüme ve Tercüme Prensipleri*” adlı bir kitap yayınlayarak bu alana katkı sağlamıştır.

2017 yılında basılan *Çeviride Sadakat Problemi* adlı eser Önsöz ve Giriş bölümlerinin yanı sıra üç ana bölümü ve bu bölümlere ait pek çok alt başlığı ihtiva etmektedir. Önsözde yazar kitabına “mütercim” i tanıtarak başlar. Onun bir sanatkâr ve zanaatkâr olarak meçhulü malum yapan tarafını ele alır. Mütercimi bir kâşife, bir seyyaha benzeterek onun çıktığı çeviri macerasındaki en zorlu yokuşu “sadakat” olarak görür. Bu bağlamda da çeviride sadakate dair problemleri ilmi bir çalışma vasıtasıyla ortaya koyan bu eserini oluşturmuştur.

Yazar, Giriş bölümünde, sadakatin “problem” olan tarafını, yani mütercimın bu kıstası metnin tüm boyutlarında sağlamasının imkânsız olarak görülebileceği gerçeğini vurgular. “Dolayısıyla böyle bir problemin çözümü için evvela onun ciddi bir analizini yapmak; tercüme, tefsir, tevil ve meal gibi birbirine yakın anlamlı iletişim faaliyetlerinin sadakatle alakasını analitik bir şekilde anlamak, tanımak ve tanımlamak gerekiyor” (s.16) der. Tanıtımını yaptığımız “Çeviride Sadakat Problemi” adlı kitap bu yönde bir analizi ortaya koymaktadır.

Yazar birinci bölüme tercümenin tanımıyla başlar. Yerli kaynaklar ile Doğulu ve Batılı kaynaklardan yaptığı alıntılar tartışarak kendi görüşleri doğrultusunda tercüme olgusunu ayrıntılı bir şekilde tanımlar ve bu sürecin safhalarını anlatır. Bununla beraber “Tercüme ve Yakın Anlamlıları” başlığını taşıyan bu ilk bölümde “tefsir”, “tevil” ve “meal” kavramlarını da örneklerle ve pek çok sözlük ve kaynaktan yaptığı alıntılarla açıklayarak bu kavramların tercümeden farklı olan noktalarına dikkat çeker.

“Tercümede Sadakat Problemi” başlığını taşıyan ikinci bölüm ise kendi içinde alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Yazarın bir kavram hakkında bir fikir ileri sürmeden veya onun hakkında bir tartışma başlatmadan önce o kavramı tanımlama, onun sınırlarını çizme ve o kavramın anlamını sağlam bir zemine oturtma gereğini hissettiğini görüyoruz. Zira bu bölümde de “sadakat” kavramını tanımlayarak başlamıştır. Bu kavramın hem çeviribilim alanındaki tanımlarına ve çeviribilimcilerin onun hakkındaki görüşlerine hem de Türkçeye Arapçadan geçmiş bu kelimenin etimolojik incelemesine yer vermiştir. Yazar yaptığı bazı alıntılardan yola çıkarak çeviribilim dünyasında sadakatin genelde metnin tüm boyutlarına sadık kalmak şeklinde algılandığını, fakat böyle bir şeyin mümkün olamayacağını vurgular. Bu bağlamda en önemli unsurun anlama sadık kalmak olacağını dile getirerek, sadakati yaralayan bazı tercüme prensiplerinden kısaca bahseder.

İkinci bölümün devamında, “Yazarlar kendi eserlerini iyi bildikleri başka dillere tercüme ederken eserin aslına ne derece sadık olabilir?”, “Şiir çevirisinde çok boyutlu bir sadakat mümkün müdür?” gibi sorulara cevaplar aranmıştır. Sadakatin çeviride bir “kıstas” olması durumu değerlendirilmiş ve bu kıstasın sınırları *anlamdan üsluba doğru* olacak şekilde çizilmiştir (s.113). Yani metnin önce anlam boyutunda tam bir sadakat sağlaması gerekmektedir. Sonrasında bu kavramın sınırları söz dizim, üslup gibi çeşitli boyutlara genişletilmeye çalışılır. Yazara göre “Sadakatin sınırları ne kadar genişletilirse tercüme o kadar başarılı olur” (s.114). Bu bölümde son olarak çeviribilime ait “eşdeğerlilik”, “çevrilebilirlik-çevrilemezlik” gibi terimlerin sadakatle ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Kitabın en geniş içeriğine sahip “Tercüme Prensipleri ve Sadakat” adlı üçüncü bölüm toplam yirmi beş alt başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar altında önce tercüme prensiplerinden olan kelimesi kelimesine ve anlamı anlamına çeviride sadakat konusu tartışılmıştır. Burada kelimesi kelimesine çeviri temel anlamları dikkate alarak yapılan çeviri olarak düşünülebilir. Anlamı anlamına çeviri ise bağlamdaki manaya odaklanır. Bu tercüme prensibinde mütercim semantik eşdeğerliliği bulma konusunda pek zorlanmaz. Çünkü bütün diller her şeyi öyle ya

da böyle ifade edebilecek yetkinliktedir. Sadece bu düzlemde eşdeğerliliği sağlarken metnin diğer öğelerinden kayıplar fazlalaşabilir, çeviri sürecindeki zorluk bu kayıpları telafi çabasıdır. Bu bölümde metin türü, metnin alıcısı, metnin teması ve fonksiyonu, mütercimnin cinsiyeti gibi faktörler de sadakatle ilişkileri bakımından ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu noktalarda çeviride sadakatin nasıl sağlanacağı konusuna değinilmiştir. Kaynak ve hedef metin arasında karşılaştırmalar yapılmış, iki metnin türleri ve fonksiyonları değerlendirilmiş, ayrıca hedef kitlenin kaynak metnin hitap ettiği kitleyle aynı özellikte olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Yazar kaynak metnin üslubu konusunda bu üsluba sadakatin sağlanması gerektiğini ve bunun çoğunlukla da mümkün olduğunu dile getirirken, mütercimnin üslubunun çeviriye yansıtılmasını asıl metne sadakatsizlik olarak görür. Bir çeviri metin; asıl metin akıcıysa akıcı, sadeyse sade, karmaşıkta karmaşık olur. Yazar kaynak metnin yazıldığı çağın diline sadık olmayı örnekler üzerinden açıklayarak bunun uygulanması imkânsız bir prensip olabileceğini vurgular. Mütercimnin çağının diline sadakat ise iletişimin sağlanabilmesi için zaten gerçekleşmek zorundadır. Mütercim kendi çağının kelimeleri yerine yüzyıl öncesinin kelimelerini kullanırsa elbette anlaşılabilir. İlaveler ve çıkarmalar gibi çeviri stratejilerinde sadakat de yine bir alt başlık altında incelenmiş, bu stratejilerin sadakate verebileceği zarar tartışılmıştır. Bunun dışında, “Çevirinin asıl amacı düşünüldüğünde, şekil ve biçim gibi unsurlara sadakatte ödün verilebilir mi?” konusu tartışılmıştır. Bu bölümde yukarıda bahsetmediğimiz daha pek çok çeviri konusu sadakatle bağlantısı açısından detaylıca incelenmiştir.

Son olarak Kaynakça ve Dizin bölümlerine bakıldığında kitabın zengin içeriği hakkında fikir sahibi olunabilir. Bu bağlamlarda “*Çeviride Sadakat Problemi*” adlı kitabın çeviribilime ait pek çok konu ve terimi sadakat ekseninde detaylı olarak açıklayan ve konunun uzmanı birçok araştırmacının görüşlerini aktararak bu görüşleri tartışan, bunu yaparken de karmaşa yaratan kelimelerden uzak, kolay anlaşılır bir dil kullanan geniş kapsamlı bir kaynak, çeviribilime dair bir başucu kitabı olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Loyalty Problem in Translation

Azize Altunsoy¹

“Loyalty” which is one of the most emphasized concepts of translation studies is examined in depth in the book of *Loyalty Problem in Translation* by Prof. Dr. Faruk GÜRBÜZ. It is possible to say that the author, who has interdisciplinary studies, combines his experience gained in the field of practice with his theoretical background in this work and reveals a comprehensive study by evaluating the concept of loyalty in many ways. The author, who also works in the field of tefsir (commentary), has previously contributed to the field of translation studies by publishing a book called “*Translation and Translation Principles*”.

The book named *Loyalty Problem in Translation* which was published in 2017 includes three main sections and many sub-titles belonging to these sections besides the Preface and Introduction sections. In the preface, the author begins his book by introducing “translator”. He mentions some aspects of the translator who makes unknown known as a craftsman and an artist. He likens the translator to an explorer, a traveller and regards the loyalty as the hardest climb in his/her adventurous translation journey. In this context, he has created this work which shows the problems of loyalty in translation through scientific study.

In the Introduction, the author emphasizes the reason why the loyalty is problem. He states the fact that it is impossible to meet this criterion in all dimensions of the text. “Therefore, it is necessary to make a serious analysis of such a problem firstly; then to understand, recognize and define analytically the relationship between loyalty and communication activities such as translation, tefsir (commentary), tevil (explanation) and meal (synopsis of meaning) which have similar meanings in order to solve it” (p.16) he says. The book named *Loyalty Problem in Translation* reveals an analysis in this direction.

The author primarily introduces the term of the translation in the first chapter. He discusses the references of local sources and Eastern and Western sources, subsequently describes the phenomenon of translation according to their own views in details and explains the stages of this process. In this first chapter, which is entitled as Translation and its Near-Synonymous, he clarifies the concepts of “tefsir (commentary)”, “tevil (explanation)” and “meal (synopsis of meaning)” with examples and quotations from many dictionaries and references and points out the different points of these concepts from the translation.

The second section, entitled as Loyalty Problem in Translation, has been divided into sub-headings. We observe that the author feels the need to define that concept to draw its boundaries, and to put the meaning of that concept on a firm basis before he brings forward an

idea or starts a discussion about a concept. He, therefore, starts this section with defining the concept of “loyalty”. He refers both the definitions of this concept in the field of translation studies, the views of the translators about it and the etymological study of this word which was passed from Arabic to Turkish. The author emphasizes that the loyalty is generally thought as abiding by all dimensions of the text in translation studies but it would not be possible. In this context, meaning is the most important aspect which is expected to be loyal. He also mentions some of the principles of translation that hurt the loyalty.

Following the second chapter, questions such as “How can the authors be loyal to the original while translating their works into other languages that they know well?”, “Is a multidimensional loyalty possible in poetry translation?” are tried to be answered. Loyalty is evaluated as “criterion” in translation and the boundaries of this criterion are drawn from the meaning to the style (p.113). In other words, the text must first provide full loyalty in the meaning dimension. Then the limits of this concept are tried to be expanded to various dimensions such as syntax and style. According to the author “The more the boundaries are expanded the better the translation would be” (p.114). Finally in this section, it is focused on the relation between the loyalty and the terms in the translation studies field such as “equivalence”, “translatability”, “untranslatability”.

The third chapter named “Translation Principles and Loyalty” consists of twenty-five subtitles and it has the largest content of the book. Under these headings, loyalty has firstly been discussed in word-for-word translation and sense-for-sense translation. Word-for-word translation can be thought as translating by considering basic meanings of the words. Sense-for-sense translation, on the other hand, focuses on the meaning in the context. In this translation principle, translator has no difficulty in finding semantic equivalences. Since all languages are capable of expressing everything in one way or another. However losses from other elements of the text may increase while finding equivalence in this level and the difficulty in translation process is the attempt to compensation of these losses. In this section, factors such as the text type, the receiver of the text, the theme and function of the text, and the gender of the translator are examined under different headings in terms of their relations of loyalty. At these points, how to provide loyalty in translation is mentioned. Comparisons were made between the source and the target text, and the types and functions of the two texts were evaluated, and it was concluded that the target audience should have the same properties as the audience addressed by the source text. The author states that loyalty to the style of the text should be ensured and it is mostly possible. So, according to him, reflection of the translator’s style in the target text is disloyalty to the original text. A translation text is fluent if the original text is fluent, it is simple if the original text is simple and it is complex if the original text be so. The author explains being loyal to the language of the era which the source text is written through examples, then emphasizes that this principle could be impossible to practice. The loyalty to the language of the era of the translator must already be displayed in order to ensure

communication. If the translator uses the words of the last century instead of the words of his age, he cannot be understood naturally. Loyalty in translation strategies such as adding and omitting has also been examined under a subheading, and the damage that these strategies could give to loyalty has been discussed. Furthermore, the question of “When considered main target of the translation, could it be made concessions about being loyal to elements such as shape and form to some extent?” is discussed. In this section, many more translation topics that we have not mentioned above have been examined in detail in terms of loyalty.

Finally, when you look at the Bibliography and Index sections, you can get an idea about the rich content of the book. In this context, the book “*Loyalty Problem in Translation*” is a comprehensive resource that clarifies many topics and terms of translation studies in relation to loyalty, conveys the views of many experts and discusses them, and uses a clear, easy-to-understand language while doing these. It would be appropriate to consider it as a bedside book on translation studies.